

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Ісаєв Арсен Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: isaev30@rambler.ru
ORCID 0000-0002-9982-0572

УДК 347.13:336.741.28

СПАДКУВАННЯ ГРОШЕЙ ТА ПРАВА НА ВКЛАД У ФІНАНСОВІЙ УСТАНОВІ

Статтю присвячено з'ясуванню впливу юридичної характеристики грошей на цивільно-правову регламентацію спадкування грошей та права на вклад у банку (фінансовій установі). Досліджено особливості спадкування готівкових і безготівкових коштів, а також специфіку універсального правонаступництва права на вклад у банку (фінансовій установі). Виявлено окремі недоліки чинного законодавства у зазначеній сфері, запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: спадкування грошей; спадкування готівки; спадкування безготівкових коштів; спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі).

Исаев А. Н., кандидат юридических наук, доцент, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: isaev30@rambler.ru
ORCID 0000-0002-9982-0572

Наследование денег и права на вклад в финансовом учреждении

Статья посвящена выяснению влияния юридической характеристики денег на гражданско-правовую регламентацию наследования денег и права на вклад в банке (финансовом учреждении). Исследованы особенности наследования наличных и безналичных денежных средств, а также специфика универсальной преемственности права на вклад в банке (финансовом

учреждении). Выявлены отдельные недостатки действующего законодательства в указанной сфере, предложены пути его совершенствования.

Ключевые слова: наследование денег; наследование наличных денег; наследование безналичных денежных средств; наследование права на вклад в банке (финансовом учреждении).

Вступ. Особливості спадкування грошей і права на вклад у фінансовій установі, з одного боку, пов'язані з тими функціями, які виконують розглядувані об'єкти спадкового права в цивільному обороті, а з іншого, – з їх специфічною юридичною характеристикою. Говорячи про гроші, необхідно взяти до уваги той факт, що до складу спадщини можуть входити як готівка, так і безготівкові кошти. І хоча безготівкові кошти визначаються законодавством як записи на рахунках у фінансових установах, спадкування права на вклад у фінансовій установі регламентується в Цивільному кодексі України окремо від спадкування грошей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність статті обумовлена практичною значущістю питань спадкування грошей і права на вклад, а також невисоким ступенем наукової розробленості цієї теми. Хоча цією проблематикою в різні часи займалися такі цивілісти, як: М. В. Гордон (M. V. Gordon), В. І. Серебровський (V. I. Serebrovsky), О. П. Печений (O. P. Pecheny), В. І. Крат (V. I. Krat), І. В. Жилінкова (I. V. Zhilinkova), М. А. Коростельов (M. A. Korostelyov) та ін.

Метою статті є виявлення впливу юридичної характеристики грошей на цивільно-правову регламентацію спадкування грошей та права на вклад у фінансовій установі. Цього можна досягнути шляхом вирішення завдань щодо гармонізації чинного спадкового законодавства у вказаній сфері.

Вклад основного матеріалу. З огляду на те, що до складу спадщини в силу ст. 1218 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV (далі – ЦК України) входять права та обов'язки спадкодавця, що наявні на момент відкриття спадщини і не припинилися з його смертю, слід говорити не про гроші (у їх речово-правовому сенсі), а про права на гроші або вклад у фінансовій установі у складі спадщини. Така точка зору в науковій літературі є панівною, але не єдиною. Так, на думку професора І. В. Жилінкової, більш точним було б положення закону про те, що в порядку спадкування до спадкоємців переходить спадкове майно, до складу якого входять: речі, права та обов'язки спадкодавця [1, с. 3]. З цією думкою варто погодитися для досягнення розумного компромісу між спадковим і речовим правом, положення якого передбачають традиційне правило слідування права за річчю, а не навпаки. Разом з тим, у чинному ЦК України категорія «спадкове майно» згадується лише в контексті його охорони (ст.ст. 1283, 1284), що перешкоджає ототожненню зазначеної категорії з такими, як «спадок» або «склад спадщини».

У свою чергу юридична природа грошей залежить від форми, в якій вони об'єктивуються як специфічне майнове благо. Відповідно до ст. 35 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV

(далі – ЗУ «Про Нацбанк»), гривня у формі банкнот і монет як національна валюта є єдиним законним платіжним засобом на території України, приймається всіма фізичними та юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів [2]. Для розуміння сутності грошей так само необхідно звернути увагу на зміст ст. 3 «Кошти в Україні» Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III (далі – Закон України «Про платіжні системи»), [4]. Відповідно до ч. 3.1 ст. 3 Закону України «Про платіжні системи» кошти в Україні існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Наступна частина розглядуваної статті передбачає положення про те, що грошові знаки випускаються у формі банкнот і монет, а також мають зазначену на них номінальну вартість. Описані норми ст. 3 Закону України «Про платіжні системи» вступають у конфлікт з положеннями, викладеними в ст. 35 Закону України «Про Нацбанк» з приводу існування гривні тільки у вигляді банкнот і монет (формі грошових знаків), але не у вигляді записів на рахунках у банках (безготівковій формі). Системний аналіз норм чинного фінансового та цивільного законодавства дає підстави розглядати гроші як єдиний об'єкт цивільного права в його різних формах: а) готівковій формі (грошові знаки), б) безготівковій формі (грошові кошти). Відповідно до чинного законодавства гроші в готівковій формі являють собою грошові знаки у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість. Монети та банкноти за правовою природою є речами, оскільки за своїми ознаками відповідають визначенню речей, закріпленому в ст. 179 ЦК України.

Гроші у безготівковій формі, на переконання більшості дослідників, не можуть бути визнані речами і є правом вимоги клієнта до банку (іншої фінансової установи), яке носить зобов'язальний характер [4, с. 534]. Запропонована класифікація загалом відповідає чинному законодавству і базовим доктринам науки цивільного права, але засвідчує некоректне формулювання змісту ст. 177 ЦК України у частині визначення місця грошей у системі об'єктів цивільних прав. Так, відповідно до ст. 177 ЦК України об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери. Буквальне та лінгвістичне тлумачення тексту зазначеної статті уможливорює висновок, що гроші в будь-якій формі – це речі. Але з цим складно погодитися з огляду на те, що гроші у безготівковій формі (записи на рахунках банку, так само як і бездокументарні цінні папери) не є за своєю суттю речами. Деякими правопорядками цей факт уже визнано, а гроші в безготівковій формі виведено зі складу речей вказівкою закону [5, с. 101-102].

Таким чином, при спадкуванні готівки до спадкоємця переходить право на гроші спадкодавця (як на речі), яке не відрізняється від будь-якого іншого права спадкодавця на рухомі речі, визначені родовими ознаками, що

увійшли до складу спадщини. Разом з тим, враховуючи специфіку готівки як найбільш доступного та універсального засобу обігу, а також загального еквівалента, законодавець передбачив низку положень, спрямованих на їх охорону як частини спадкового майна. Так, відповідно до пп. 5.5 п. 5 гл. 9 «Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» (далі – Порядок), якщо під час вжиття заходів щодо охорони спадкового майна нотаріусом виявлені грошові суми (цінні папери), що залишилися після померлого, вони вносяться на відповідні рахунки для обліку депозитних сум нотаріуса або в банківську установу, про що виписується відповідна квитанція, яка підшивається до спадкової справи [6].

За загальним правилом, при спадкуванні безготівкових коштів до спадкоємця переходять відповідні права вимоги спадкодавця до банку чи іншої фінансової установи. З урахуванням того, що розглядувані права спадкодавця виникають на підставі раніше укладених договорів з банком або іншою фінансовою установою, перехід таких прав до спадкоємців буде пов'язаний із заміною сторони у відповідному зобов'язанні. Незважаючи на те, що більшість договорів, спрямованих на надання фінансових послуг, є взаємними, у випадку з переходом прав спадкодавця на безготівкові кошти можемо говорити про заміну кредитора у зобов'язанні. Така заміна, зокрема, може мати місце на підставі універсального правонаступництва (п. 2 ч. 1 ст. 512 ЦК України). Верховний Суд України у постанові від 22.01.2014 р. (справа № 6-157 цс 13) висловив правову позицію, відповідно до якої зобов'язання за договором банківського вкладу не є зобов'язаннями, тісно пов'язаними з особистістю вкладника, а тому в разі його смерті до спадкоємця, який прийняв спадщину, переходить право на суму вкладу та на відсотки на нього до дня, що передує поверненню вкладу [7, с. 159–161]. Після отримання свідоцтва про право на спадщину спадкоємець (чи спадкоємці) має право звернутися до банку або іншої фінансової установи з вимогою про переведення на нього прав спадкодавця-вкладника. При цьому до спадкоємця переходять не тільки права спадкодавця як суб'єкта зобов'язання, але й обов'язки. Так, відповідно до абз. 3 п.п. 5.6 п. 5 Інструкції «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах», затвердженої постановою Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (далі – Інструкція), у разі смерті фізичної особи-підприємця його права та обов'язки щодо розпорядження грошовими коштами на рахунках переходять до його спадкоємців відповідно до законодавства України. Цікаво, що правило про перехід до спадкоємців не тільки прав, але й обов'язків передбачено Інструкцією тільки для використання грошових коштів на поточних рахунках фізичної особи-підприємця (гл. 5). Водночас договір банківського рахунка має двосторонньо зобов'язуючий характер і у тих випадках, коли його стороною виступає фізична особа, яка не займається підприємницькою діяльністю. Варто звернути увагу й на договір банківського вкладу, який хоч і побудований в ЦК України за конструкцією односторонньо зобов'язую-

чого, на практиці завжди передбачає низку обов'язків для вкладника. Таким чином, цілком логічним видається необхідність уніфікувати правове регулювання розглянутого питання шляхом внесення відповідних змін до Інструкції, у якій передбачити перехід до спадкоємців не тільки прав, але й обов'язків спадкодавця за договорами банківського вкладу та рахунка незалежно від того, був померлий суб'єктом підприємницької діяльності чи ні.

У цілому, всупереч тривожним тенденціям в економіці країни і в банківській сфері зокрема, договір банківського вкладу залишається одним з найпоширеніших у сфері фінансових послуг, що надаються фізичним особам. У цьому аспекті не можна обійти увагою тему спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі)¹. Більшість досліджень, присвячених аналізу права на вклад у складі спадщини, зосереджені на розкритті таких основних питань: а) входження права на вклад до складу спадщини; б) юридична характеристика розпорядження банку чи іншої фінансовій установі як особливий спосіб реалізації права на вклад на випадок смерті; в) особливості правової регламентації спадкування права на вклад. Сьогодні право на вклад у банку входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним (ч. 2 ст. 1228 ЦК України). Однак історія розглядуваної норми неоднозначна. У Цивільному кодексі УРСР 1963 р. (далі – ЦК УРСР) спадкування вкладу в банку відбувалося за іншими правилами. Згідно з ч. 2 ст. 564 ЦК УРСР, якщо вкладник не зробив розпорядження ощадній касі або банку, то в разі його смерті вклад переходив до спадкоємців на загальних підставах за правилами розд. 12-го ЦК УРСР [8]. Відштовхуючись від зворотного, в доктрині цивільного права був сформульований достовірний висновок про те, що право на банківський вклад, щодо якого вкладник зробив розпорядження ощадній касі або банку, не входив до складу спадщини, а передавався особам, зазначеним у такому розпорядженні, відразу після смерті вкладника. Подібна ситуація спостерігалася в законодавствах країн СНД, де право на вклад поперемінно включалося до складу спадщини і виключалося з нього залежно від політичної кон'юнктури та економічної обстановки. При цьому не завжди рішення законодавця відповідали духу права. Наприклад, відповідно до Постанови Ради Російської Федерації «Про деякі питання застосування законодавства Союзу РСР на території РФ» від 03.03.1993 р. № 4604-1

¹ У даному разі під категорією «вклад» слід розуміти не тільки грошові кошти, внесені на депозитний рахунок спадкодавця на підставі договору банківського вкладу, але ті кошти, які знаходяться на розрахункових рахунках спадкодавця на підставі договору банківського рахунка. Визначення вкладу міститься в ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III, зокрема: вклад (депозит) – це кошти в готівковій або безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору. Легальна дефініція вкладу охоплює грошові кошти як на депозитних, так і на поточних рахунках спадкодавця. Але з точки зору юридичної техніки назва і зміст ст. 1228 ЦК України вимагають уточнення з метою уникнення розширювального тлумачення.

до складу спадщини не входили права на вклади, зроблені в Ощадному банку РФ [9]. Відповідно, вкладники комерційних банків (фінансових установ) могли давати їм розпорядження тільки з застосуванням загальних норм про спадкування. Привілейоване становище Ощадбанку РФ суперечило природі цивільних правовідносин. Такий стан справ зберігався до набрання чинності частиною третьою Цивільного кодексу Російської Федерації від 2002 р. [10].

Якщо говорити в практичному сенсі про включення права на вклад до складу спадщини, то необхідно враховувати наступне: а) включення права на вклад до складу спадщини забезпечує інтереси осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, оскільки при визначенні їх частки будуть враховуватися додатково права на грошові кошти у вигляді вкладів у банках; б) так само цим правилом захищаються інтереси кредиторів спадкодавця, для яких розширюється коло майна, за рахунок якого вони можуть задовольнити свої вимоги; в) особи, згадані у розпорядженні вкладника-спадкодавця, визнаються спадкоємцями з відповідними правами і обов'язками; г) при спадкуванні права на вклад у загальному порядку можливість розпорядження внеском може бути реалізована тільки після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини (за деякими винятками); д) окремі автори називають включення права на вклад до складу спадщини обмеженням прав спадкодавця на вільне розпорядження своїм майном [11, с. 130–135]. Адже при видачі розпорядження банку вкладник-спадкодавець повинен одразу враховувати частки, що повинні належати спадкоємцям, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Таке обмеження стосується не тільки права на вклад у банку (фінансовій установі), а й усіх інших прав, що переходять у спадок. Воно виправдане з точки зору захисту інтересів спадкоємців, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Право на вклад має специфічну правову регламентацію як до відкриття спадщини, так і після. До відкриття спадщини особливим чином урегульовані відносини, що виникають у зв'язку з розпорядженням правом на вклад спадкодавцем. Після відкриття спадщини законодавство передбачає деякі винятки з загальних правил про реалізацію прав спадкоємців з приводу права на вклад.

1. До відкриття спадщини. Розпорядження правом на вклад може бути реалізоване двома способами. Відповідно до ч. 1 ст. 1228 ЦК України вкладник має право розпорядитися правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті, склавши заповіт або зробивши відповідне розпорядження банку (фінансовій установі). Тобто, юридичну долю вкладу можна визначити: а) у заповіті; б) у розпорядженні банку (фінансовій установі). Заповіт як односторонній правочин і класичний спосіб розпорядження майном на випадок смерті фізичної особи добре відомий як теоретикам цивільного права, так і суб'єктам правозастосування. Щодо розпорядження банку (фінансовій установі) в науковій літературі єдності думок немає. Тут можна спостерігати три позиції: 1) розпорядження банку (фінансовій установі) – це особливий вид заповіту; 2) розпорядження банку (фінансовій установі) – це не заповіт, а розпорядження на користь третьої особи; 3) розпорядження

банку (фінансовій установі) – це нетипова цивільно-правова конструкція, що має ознаки заповіту. Так, М. В. Гордон стверджував, що заповідальне розпорядження, зроблене ощадній касі або державному банку з приводу вкладу на випадок смерті, необхідно розглядати як вид заповіту [12, с. 47]. На думку П. В. Крашеніннікова і Т. І. Зайцевої, заповідальне розпорядження – це різновид заповіту з винятковими правовими наслідками [13, с. 150]. В. І. Сребровський же розглядав розпорядження не як заповіт, а як розпорядження на користь третьої особи [14, с. 40]. Таке розпорядження набувало сили при настанні відкладальної умови – смерті вкладника. Ще інша точка зору відображена у працях В. І. Крата. Вчений доходить обґрунтованого висновку, що заповідальне розпорядження хоч і не є заповітом в чистому вигляді, але по суті є нетиповою цивільно-правовою конструкцією, «генетично» подібною до заповіту [15, с. 134]. На цій підставі В. І. Крат справедливо стверджує, що не тільки заповіт може впливати на заповідальне розпорядження (ч. 3 ст. 1228 ЦК України), а й заповідальне розпорядження, складене після заповіту, може змінювати особу, до якої перейде право на вклад після смерті вкладника-спадкодавця. Видається, що в розпорядженні банку (фінансовій установі) може бути передбачено не тільки зміну особи, до якої перейде право на вклад, але й зміна часток за таким вкладом для окремих спадкоємців. З термінологічної точки зору розпорядження банку (фінансовій установі) в деяких нормативно-правових актах згадується як «заповідальне розпорядження». Так, відповідно до ч. 3 ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III довідки про рахунки (вклади) у разі смерті їх власників надаються банком у тому числі особам, які зазначені власником рахунка (вкладу) в заповідальному розпорядженні банкові [16]. Термін «заповідальне розпорядження» раніше використовувався і в Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженої наказом Мініюсту України від 03.03.2004 р. №20 / 5 (далі – Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій). Пунктам 220 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій встановлено видачу свідоцтва про право на спадщину незалежно від того, було зроблено заповідальне розпорядження спадкодавцем чи ні [17]. Але зараз, коли Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій втратила чинність, єдиним нормативно-правовим актом, де використовується термін «заповідальне розпорядження», залишився ЗУ «Про банки і банківську діяльність». Ураховуючи те, що в теорії цивільного права усталеним є розуміння заповідальних розпоряджень у вигляді окремих вказівок заповідача з приводу: а) підпризначення спадкоємця; б) заповідального відказу; в) покладання; г) призначення виконавця заповіту [18, с. 515], вбачається обґрунтованим висновок, що розпорядження банку (фінансовій установі) може бути розглянуто як один з видів заповідальних розпоряджень. З тією лише відмінністю, що розпорядження робиться не в заповіті, а в особливому порядку. З погляду агрегатів логіки «заповідальне розпорядження» і «розпорядження банку (фінансовій установі)» співвідносяться як загальне і окреме.

Таким чином, з метою гармонізації термінології у сфері спадкового права доцільно внести зміни до Закону України «Про банки і банківську діяльність» шляхом виключення терміна «заповідальне розпорядження», замість нього варто використовувати термін «розпорядження банку (фінансовій установі)».

Розпорядження банку (фінансовій установі) відрізняється від заповіту як за формою, так і за змістом. Розпорядження банку вчиняється у письмовій формі. Згідно з пп. 7.3 п. 7 Інструкції «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах» фізична особа може зробити відповідне розпорядження банку щодо коштів, що їй належать, на випадок своєї смерті. Також зазначено, що якщо розпорядження клієнта складається у формі окремого документа, то на ньому повинна бути вказана дата його складання. Наявність дати забезпечує можливість темпорального співвіднесення розпорядження банку і заповіту при необхідності. З попередньої тези випливає, що розпорядження банку може бути викладено в самому договорі банківського вкладу, в якому буде вказана дата його укладення. Ця ж дата вважатиметься датою здійснення розпорядження банку.

На відміну від заповіту, який вчиняється у складній письмовій формі, розпорядження банку у вигляді окремого документа засвідчується підписом уповноваженого працівника банку і зберігається у справі з юридичного оформлення рахунка.

За змістом розпорядження банку має передбачати одну або кілька осіб, яким перейде право на вклад у разі смерті вкладника, а також частку у вкладі, на яку ці особи можуть претендувати. На відміну від заповіту, яким можна визначити юридичну долю будь-якого майна, що входить в спадкову масу, розпорядження банку стосується тільки права на вклад у конкретному банку (фінансовій установі).

Окрім іншого, розпорядження банку (фінансовій установі) бачиться більш простим способом розпорядження правом на вклад у порівнянні із заповітом. Менше формальностей (розпорядження банку не потребує нотаріального посвідчення), дешевша процедура стимулюють спадкодавців до використання саме розпорядження, а також зміщують пріоритет у бік заощадження коштів у банках та інших фінансових установах, а не у формі готівки «на руках».

2. Після відкриття спадщини право на вклад переходить до спадкоємців у загальному порядку. Для отримання вкладу спадкоємцям необхідно надати, окрім іншого, свідоцтво про право на спадщину. Відповідно до ч. 1 ст. 1298 ЦК України свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після спливу шести місяців з часу відкриття спадщини. Беручи до уваги те, що спадкоємці після смерті спадкодавця могли опинитися в скрутному матеріальному становищі, а обставини можуть вимагати від них здійснення дій та організації заходів, витратних з погляду грошових коштів, закон передбачає спеціальне правило щодо спадкування права на вклад. Йдеться про правила ч. 3 ст. 1298 ЦК України, які дозволяють нотаріусу до закінчення строку на прийняття спадщини видати спадкоємцям дозвіл на одержання частини вкладу

спадкодавця у банку (фінансовій установі), якщо це викликано обставинами, які мають істотне значення. Оцінку обставин та відповідність частини вкладу таким обставинам здійснюватиме нотаріус, до якого звернеться спадкоємець.

Обговорення результатів. Безперечно, в розглянутому сегменті законодавства є дискусійні з точки зору права питання. Разом з тим потрібно зазначити, що спадкове право визначає лише порядок переходу спадщини від померлого до правонаступників. Тому багато що в правовому регулюванні спадкових правовідносин залежить від рівня розробленості окремих складових спадщини, зокрема грошей у готівковій та безготівковій формах.

Висновки. Спадкування грошей і права на вклад у фінансовій установі має свої специфічні характеристики. Особливості правового регулювання відносин, пов'язаних з універсальним правонаступництвом грошей у результаті відкриття спадщини, пов'язані не тільки з формою об'єктивації грошей в цивільному обороті, а й з тими функціями, які вони виконують. До того ж, на правову регламентацію спадкування розглянутих об'єктів впливає їх висока ліквідність, економічна цінність, а також їх значення для правонаступників.

Список літератури:

1. Жилінкова І. В. Актуальні питання спадкового права України : матеріали до семінару / І. В. Жилінкова. – Харків : Ксилон, 2009. – 148 с.
2. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page2>.
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>.
4. Гражданское право / под. ред. Е. А. Суханова. – Москва, 2005. – Т. 2, полутом 2. – 274 с.
5. Коростелев М. А. Правовой режим наличных денег: к вопросу о совершенствовании гражданского законодательства России / М. А. Коростелев // Журнал российского права. – 2012. – № 12. – С. 101-102.
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/296/5>.
7. Лепех С. М. Спадкування права на вклад у банку / С. М. Лепех // Актуальні проблеми приватного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 92-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова, 28 лют. 2014 р. / Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харк. обл. осередок всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : [б. в.], 2014. – С. 159–161.
8. Гражданский кодекс УССР от 18.07.1963 г. № 1540-VI [Электронный ресурс] // Официальный сайт Верховной Рады Украины. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-4>
9. Постановление Совета Российской Федерации «О некоторых вопросах применения законодательства Союза ССР на территории РФ» от 03.03.1993 г. №4604-1 [Электронный ресурс] // СПС «КонсультантПлюс» – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_1593/#p19.
10. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Части первая – третья / под ред. Е. Л. Забарчука. – Москва : Экзамен, Право и закон, 2003. – 960 с.

11. Павленко В. Особливості спадкування права на вклад у банку в ринкових умовах / В. Павленко // Українське право. – 2004. – № 1 (17). – Київ : Укр. Правнична Фундація. – 2004. – С. 130-135.

12. Гордон М. В. Наследование по закону и завещанию / М. В. Гордон. – Москва : Юрид. лит., 1967. – 120 с.

13. Зайцева Т. И. Наследственное право в нотариальной практике: Комментарии (ГК РФ, часть третья, раздел 5. Методические рекомендации. Образцы документов. Нормативные акты. Судебная практика / Т. И. Зайцева, П. В. Крашенинников. – Москва : Волтерс Клувер, 2007. – 184 с.

14. Серебровский В. И. Очерки советского наследственного права / В. И. Серебровский. – Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1953. – 240 с.

15. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 12: Спадкове право / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Харків : ФО-П Колісник А. А., 2009. – 544 с.

16. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-3>.

17. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2004 р. № 20/5 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/20/5>.

18. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2014. – Т. 1. – 656 с.

References:

1. Zhylinkova, I. V. (2009). Aktual'ni pytannia spadkovoho prava Ukrainy : materialy do seminaru. Kharkiv.148 p. [in Ukrainian]

2. Pro Natsional'nyj bank Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 r. № 679-XIV. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page2>

3. Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2346-III. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>

4. Suhanov, E. A. (2005). (Ed). Grazhdanskoe pravo. Moskva. T. 2, polutom 2. 274 p.[in Russian]

5. Korostelev, M. A. (2012). Pravovoj rezhim nalichnyh deneg: k voprosu o sovershenstvovanii grazhdanskogo zakonodatel'stva Rossii. Zhurnal rossijskogo prava. 12, p. 101-102. [in Russian]

6. Porjadok vchynennia notarial'nykh dij notariusamy Ukrainy: Nakaz Ministerstva iustytzii Ukrainy vid 22.02.2012 r. № 296/5. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/296/5>[in Ukrainian]

7. Lepekh, S. M. (2014). Spadkuvannia prava na vklad u banku Aktual'ni problemy pryvatnoho prava : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kharkiv. 159-161[in Ukrainian]

8. Grazhdanskij kodeks USSR ot 18.07.1963 g. № 1540-VI. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-4>

9. Postanovlenie Soveta Rossijskoj Federacii O nekotoryh voprosah primenenija zakonodatel'stva Sojuza SSR na territorii RF ot 03.03.1993 g. №4604-1. Available at: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_1593/#p19 [in Russian]

10. Zabarchuk, E. L. (Ed). (2003). Kommentarij k Grazhdanskomu kodeksu Rossijskoj Federacii. Chasti pervaja – tret'ja. Moskva. 960 p.

11. Pavlenko, V. (2004). Osoblyvosti spadkuvannia prava na vklad u banku v rynkovykh umovakh. Ukrains'ke pravo. №1(17). K. : Ukr. Pravnycha Fundatsiia. P. 130-135. [in Ukrainian]

12. Gordon, M. V. (1967). Nasledovanie po zakonu i zaveshhaniju. Moskva: Jurid. lit.120 p. [in Russian]

13. Zajceva, T. I., Krashennnikov, P. V. (2007). *Nasledstvennoe pravo v notarial'noj praktike. Kommentarii* (GK RF, chast' tret'ja, razdel Moskva : Volters Kluver. 184 p. [in Russian]

14. Serebrovskij, V. I. (1953). *Ocherki sovetskogo nasledstvennogo prava*. Moskva : Izd-vo Akademii nauk SSSR. 240 p. [in Russian]

15. Tsyvil'nyj kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyj komentar (poiasnennia, tлумachennia, rekomendatsii z vykorystanniam pozytsij vyschykh sudovykh instantsij, Ministerstva iustytzii, naukovtsiv, fakhivtsiv). T.12: Spadkove pravo. Za red. prof. I. V. Spasybo-Fatieievoi. Kharkiv, 2009. 544 p. [in Ukrainian]

16. Pro banky i bankivs'ku diial'nist': Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 r. № 2121-III. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-3>[in Ukrainian]

17. Instruksiia pro poriadok vchynennia notarial'nykh dij notariusamy Ukrainy : Nakaz Ministerstva iustytzii Ukrainy vid 03.03.2004 r. №20/5. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/20/5>[in Ukrainian]

18. Borysova, V. I., L. M. Baranova, M. V. Domashenko ta in. (2014). *Tsyvil'ne pravo u 2 t*. Kharkiv : Pravo, T. 1. 656 p. [in Ukrainian]

Isaiev A. M., Candidate of Juridical Sciences, associate professor, associate professor of department of civil law № 1, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv
e-mail: isaev30@rambler.ru ; ORCID 0000-0002-9982-0572

Inheritance of money and right on deposit in a financial institution

Features of inheritance of money and the right on deposit in a financial institution, on the one hand, related to those functions that they perform as the objects of inheritance law in civil circulation, on the other hand, with their specific legal characteristics. Speaking of money, it is necessary to take into account the fact that the inheritance may include both cash and cashless money. And, despite the fact that the cashless money defined by the law as entries in accounts in financial institutions, inheritance of right on deposit in a financial institution regulated by the Civil Code of Ukraine separately from the inheritance of money.

The need for such research caused by practical significance of inheritance of money and the right on deposit, and by small number of research in that area. The issue at different times were explored by such scholars as M. V. Gordon, V. I. Serebrovsky, O. P. Pecheny, V. I. Krat, I. V. Zhilinkova, M. A. Korostelyov etc.

The article aims to reveal the influence of legal characteristics of money on civil-law regulation of inheritance of money and the right on deposit in a financial institution. The purpose of research should be achieved through solving such problems as analysis and harmonizing the current inheritance laws in the area of issue.

In the article, the peculiarities of inheritance of cash and cashless money were defined, as well as the specifics of universal legal succession of right on deposit in the bank (financial institution). During research some disadvantages of current inheritance legislation in this sphere were revealed, so as the ways of its improvement. Undoubtedly, a segment of considered legislation is debatable in many ways. However, it should be noted that inheritance law determines the process of transition of legacy from testator to the heir. Legal regulation of such relationships depends on the understanding of individual components of heritage, including money in cash and cashless forms.

Thus, it can be concluded that inheritance of money and the right on deposit in a financial institution has its own specific characteristics. Peculiarities of legal regulation of relations connected with the universal succession of money, caused by form of objectification of money in civil circulation and by the functions, they perform. In addition, the legal regulation of inheritance of money, connected with their high liquidity, economic value, as well as with their importance to the life of successors.

Key words: inheritance of the money; Inheritance of cash; inheritance of cashless money; inheritance of right on deposit in a bank (financial institution).

Надійшла до редколегії 18.11.2015 р.